

Vertaisarviointi tieteellisyyden portinvartijana

Kulunut parisen vuotta Focus Localiksen toimitustyössä sai minut pohtimaan vertaisarvioinnin merkitystä sekä laajemminkin kotimaista tiedejulkaisemista. Yli viisikymmentä vuotta ilmestyneen tiedejulkaisun toimittamisen ketjussa se on pieni aika. Itselleni se on ollut merkityksellinen. Lehteä tehdään lukijoille, ja avoimen julkaisemisen myötä lukijakunta on entisestään laajentunut. Olemme viime vuosina saaneet uusia kirjoittajia, joiden myötä olemme laajentaneet näkökulmaamme hieman uudensuolaan paikallis- ja aluetasolla puhuttaviin teemoihin. Lehtemme vahvuutena ovat teemanumerot vaihtuvista teemoista. Nekin ovat eläneet ajassa, kuten tänä vuonna ilmestynyt etä- ja hybridityötä käsitellyt teemanumero. Ensi vuoden alussa ilmestyy teemanumero kestäväyytyön näkökulmista.

Vertaisarviointi tieteen laadunvalvontamekanismina on eräänlainen portinvartija julkaisuksi aiotun käsikirjoituksen tieteellisyyden varmistamisessa. Se on menettely, jossa tutkimustuloksia julkaiseva lehti tms. pyytää tieteenalan asiantuntijoita suorittamaan ennakoarvioinnin julkaistavaksi tarjottujen käsikirjoitusten julkaisukelpoisuudestaⁱ. Arvioijia on yleensä vähintään kaksi, ja he ovat perehtyneet arvioitavan julkaisun aihepiiriin. Arviointi toteutetaan usein niin sanottuna kaksoissokkona, jolloin arvioitava ja arvioijat pysyvät toisilleen anonyymeina. Menettelyllä tavoitellaan puolueettomuutta. Arvioinnissa otetaan kantaa artikkelin julkaisukelpoisuuteen ja laatuun, onko se hyväksyttävissä sellaisenaan, vähäisin korjauksin vai vaatiiko se merkittäviä korjauksia, jotka on arvioitava uudelleen tai onko artikkeli hylättävä. Tarkemmat arviointikriteerit liittyvät esimerkiksi artikkelikäsikirjoituksen tieteelliseen ja yhteiskunnalliseen merkittävyyteen, teoreettiseen keskustelun asemointiin, tutkimusmenetelmien käyttöön, aineistoon ja sen analyysiin, tulkintojen ja johtopäätösten onnistuneisuuteen, käsikirjoituksen rakenteeseen sekä tieteelliseen ilmaisuun.

Tieteellisten seurain valtuuskunta (TSV) myöntää Vertaisarvioitu-tunnuksen tieteellistä julkaisu-toimintaa harjoittavalle taholle, joka täyttää tietyt ehdot. Tämä tunnus on myös lehdellämme. Huomaat tunnuksen jokaisen vertaisarvioitun artikkelin yhteydestä.

Lehdessämme Artikkelit-osaston kirjoitukset käyvät läpi vertaisarviointiprosessin.

Asiantuntija-arviointitehtävät lasketaan tieteellisiin ansioihin. Arviointipyyntö useimmiten kuormittavat muutenkin kiireisiä ihmisiä. Onneksi olemme löytäneet ne, jotka tähän tärkeään tehtävään ovat suostuneet ja sitoutuneet. Rakentavan kriittiset ja kannustavat arviot ja palautteet ovat auttaneet kirjoittajia ja ovat osaltaan tukeneet tieteen kehitystä. Kotimaisilla kielillä julkaistut artikkelit palvelevat useita käyttäjäryhmiä, kuten opiskelijoita, tutkijoita, tiedeyhteisöjen ulkopuolella toimivia päätöksentekijöitä, asiantuntijoita ja mediaaⁱⁱ. Julkaisemiamme artikkeleita hyödynnetään väitöskirjojen osina, joten myös siitä näkökulmasta niillä on tärkeä merkitys osana tiedeyhteisöä.

Vertaisarvioinnin avoimuudestaⁱⁱⁱ on käyty mielenkiintoista pohdintaa tiedejulkaisemisen kentällä jo muutaman vuoden ajan. Tähän innovaatioon kuuluisi paitsi nimettömyydestä luopuminen, myös jopa se, että arviot voitaisiin julkaista artikkelin yhteydessä ja laajempi yhteisö pääsisi kommentoimaan ar-

ⁱ Tieteellisten seurain valtuuskunta (2022). Lisätietoa vertaisarvioinnista. <https://www.tsv.fi/fi/palvelut/tunnus/lisatietoa-vertaisarvioinnista>

ⁱⁱ Pölonen, J., Syrjämäki, S., Nygård A-J & Hammarfelt, B. (2021). Who are the users of national open access journals? The case of the Finnish Journal.fi platform. *Learned publishing* 34 (4), 585-592. <https://doi.org/10.1002/leap.1405>

ⁱⁱⁱ Jyttilä, R. & Laakso, M. (2019). Selvitys avoimesta vertaisarvioinnista kotimaisen tiede-julkaisemisen kentällä. Tieteellisten seurain valtuuskunnan verkkojulkaisuja 5. <https://doi.org/10.23847/978-952-599516-9>

tikkeliä verkossa. Nähtäväksi jää muuttuvatko, ja milloin arviointikäytännöt. Avoimen vertaisarvioinnin puolestapuhujat perustelevat sitä tutkimusprosessin läpinäkyvyydellä sekä refereiden työn näkyväksi tekemisellä, kuin myös arviointikulttuurin muuttumisella vieläkin vastuullisempaan suuntaan, mikä on mahdollista seurausta siitä, kun arvion joutuu julkaisemaan omalla nimellään. Vastuullista arviointia tehdään kyllä ihan anonyymistikin.

Tässä numerossa julkaisemme neljä vertaisarvioitua artikkelia, yhden katsauksen ja kaksi puheenvuoroa, joista toinen on lyhyempi Fokuksessa-kirjoitus. Esittelen seuraavassa lyhyesti tämän numeron sisällön ja kirjoittajat. *Marjo Ring* ja *Minna Kaarakainen* valottavat artikkelissaan hoitoalan jättäneiden työntekijöiden kertomia syitä alanvaihdolle psykologisen sopimuksen rikkoutumisen näkökulmasta. Epäoikeudenmukaiseksi koetun palkitsemisen lisäksi merkittäviä psykologisen sopimuksen rikkovia tekijöitä olivat työolosuhteissa ja johtamisessa tapahtuneet epäkohdat. Artikkelissa kehoitetaan panostamaan johtamiseen ja esihenkilötyöhön siten, että työntekijöiden ääntä kuullaan jatkossa paremmin. Tämä on tärkeä viesti organisaatioille. *Jarmo Pulkkinen* ja *Marjo Suhosen* artikkelissa tarkastellaan digitalisaatiovalmiutta mahdollistavia olosuhteita kuntien teknisellä toimialalla. Laaja kyselyaineisto paljasti kuntien väliset suuret erot. Varsinkin pienissä kunnissa oli vähemmän toimialan kannalta tärkeitä ohjelmistoja ja digitaalisia aineistoja työntekijöiden käytössä. Digitalisaatiokehityksen erivaiheisuudella on heijastusvaikutuksensa kuntalaisten palvelukokemuksiin. *Jari Kankaanpää* ja *Pekka Valkama* arvioivat ja vertailevat jätehuoltoalan kuntaomisteisten osakeyhtiöiden ja yksityisesti omistettujen osakeyhtiöiden toiminnan tehokkuutta ja kannattavuutta. Tutkimuksen päätelmiä voi tulkita siten, että julkisomisteiset yhtiöt ovat mainettaan parempia mitä tulee esimerkiksi tehokkuuteen. Joitakin vuosia sitten kuntaseriffeistä haettiin ratkaisuja harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden parantamiseen. Poliittisissa hankkeissa kansalaisille väläyteltiin valvontaan liittyviä tehtäviä kompensoimaan alueelta puuttuvia poliisipalveluita. Artikkelissaan *Johan-Erik Kukko* käsittelee kahden kunnan seriffihankkeita. Hankkeet eivät toteutuneet, mutta huoli valtion epäonnistumisesta turvallisuuspalveluiden tasapuolisessa tuottamisessa varsinkin harvaan asutuilla alueilla jäi kytemään.

Kestävä kunta kehittyi ihmisten hyvinvointi, talouden tasapaino ja ympäristönäkökohdat huomioiden. *Eveliina Kiema-Majanen* ja *Marianne Pekola-Sjöblom* toteavat *katsauksessaan* kaikenkokoisten kuntien tekemän Agenda 2030 -työtä Suomessa. Kestävyystyön esteinä suomalaisissa kunnissa ovat tyypillisesti puutteelliset resurssit sekä keskeisten toimijoiden sitoutumattomuus. Myönteisinä havaintoina poimin kyselyn tuloksista kestävän kehityksen tietoisuuden lisäämisen varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa sekä pyrkimyksen lisätä verkostoyhteistyötä kestävyden teemojen edistämiseksi kunnissa. Katsaus tässä numerossa toimii myös eräänlaisena kurkistuksena kestävyden teemoihin, joita ensi vuonna ilmestyvä Kestävyden kiemurat -teemanumeromme (Focus Localis 1/2024) tulee laajasti käsittelemään.

EU:n koheesiopolitiikan tulevat linjaukset ovat *Mats Brandtin* puheenvuoron aiheena. Uudistuvan teollisuuden alueet ja puhdas siirtymä nousevat tarkastelun keskiöön. Brandt linjaa neljä elementtiä tasapainoiselle kehitykselle. Parhaimmillaan koheesiopolitiikka edistää alueiden innovaatiokomppanuuksia, kunhan keskeisten toimijoiden sitoutuminen ja kansallinen vastinrahoitus turvataan. Koheesiopolitiikka on myös tämän kertaisen Fokuksessa-kirjoituksen aiheena. Etelä-Savon maakuntajohtaja *Pentti Mäkinen* ottaa kantaa EU:n koheesiopolitiikan tuleviin linjauksiin ja vaatii raja-alueiden turvallisuushuolien parempaa huomioimista.

Kiitämme kirjoittajia ja artikkelien vertaisarvioijia arvokkaasta työstä tieteen ja kehityksen hyväksi.

Hyvää uutta vuotta 2024!

Kirsi Lehto
Päätoimittaja